

KOMPYUTER INJINIRING YO'NALISHI TALABALARINING
O'ZBEK TILIGA DOIR KO'NIKMALARINI TAKOMILLASHTIRISH

Shermatova Dilduza Yakubjanovna

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)., dotsent.

Namangan davlat texnika universiteti.

E-mail: shermatovadilfuza57@gmail.com

Roxataliyeva Gulsevar Dilshodjon qizi

NamDTU KI yo'nalishi 1-bosqich talabasi

E-mail: gulsevarroxotaliyeva@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19052430>

Annotatsiya. Ushbu maqola kompyuter injiniring yo'nalishi talabalarining o'zbek tiliga doir ko'nikmalarini takomillashtirish masalalarini yoritib beradi. Zamonaviy ta'lim jarayonida axborot texnologiyalari sohasida tahsil olayotgan talabalarning ona tilida erkin mulohaza qilish, ilmiy va professional matnlarni yaratish qobiliyatlarini rivojlantirish muhim vazifalardan biridir.

Maqolada talabalarning til ko'nikmalarini oshirish yo'llari, samarali o'qitish usullari va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish masalalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: O'zbek tili, kompyuter injiniring, til ko'nikmalari, terminologiya, ta'lim.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы повышения уровня владения узбекским языком у студентов, обучающихся по специальности «компьютерная инженерия». В современном образовательном процессе одной из важных задач является развитие у студентов, обучающихся по специальности «информационные технологии», способности свободно общаться на родном языке, создавать научные и профессиональные тексты. В статье рассматриваются пути повышения языковых навыков студентов, эффективные методы обучения и использование современных технологий.

Ключевые слова: Узбекский язык, компьютерная инженерия, языковые навыки, терминология, образование.

Abstract. This article discusses the issues of improving the Uzbek language skills of computer engineering students. In the modern educational process, one of the important tasks is to develop the ability of students studying in the field of information technology to communicate freely in their native language, to create scientific and professional texts. The article considers ways to improve students' language skills, effective teaching methods and the use of modern technologies.

Keywords: Uzbek language, computer engineering, language skills, terminology, education.

KIRISH

Zamonaviy dunyoda axborot texnologiyalari jadal rivojlanmoqda va bu soha mutaxassislari uchun yuqori darajada kasbiy bilimlar talab qilinmoqda. Kompyuter injiniring yo'nalishi talabalari kelajakda ilmiy tadqiqotlar olib borish, texnik hujjatlarni tayyorlash, konferensiyalarda ishtirok etish va o'z fikrlarini ifoda etishlari kerak bo'ladi. Barcha bu jarayonlarda ularning o'zbek tilidagi bilim va ko'nikmalari muhim rol o'ynaydi.

O'zbekistonda o'qitishning barcha bosqichlarida o'zbek tilining davlat tili sifatida qo'llanilishi ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalarida talabalarining ona tilida erkin fikr yuritishi, ilmiy ishlar yozishi va professional muloqot qilishi davlat ta'lim siyosatining asosiy maqsadlaridan biridir.

Bugungi kunda axborot texnologiyalari sohasida ingliz tili keng qo'llanilmoqda. Dasturlash tillari, hujjatlar, ilmiy maqolalar va professional adabiyotlar asosan ingliz tilida yoziladi. Bu esa talabalarda ona tilini e'tiborsiz qoldirish, o'zbek tilida professional muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirmaslik kabi holatlarni keltirib chiqarmoqda. Shuning uchun kompyuter injiniring yo'nalishi talabalarining o'zbek tiliga doir ko'nikmalarini takomillashtirish muhim vazifa hisoblanadi.

Maqolaning maqsadi kompyuter injiniring yo'nalishi talabalarining o'zbek tiliga doir ko'nikmalarini takomillashtirish yo'llarini ko'rsatish va bu borada samarali usullar taklif qilishdan iborat.

O'ZBEK TILI KO'NIKMALARINING AHAMIYATI

Ona tili har bir insonning milliy kimligi, madaniy merosi va shaxsiy rivojlanishining asosidir. Bugungi kunda kompyuter injiniring sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassislar uchun ham o'zbek tilida erkin muloqot qilish qobiliyati muhim ahamiyat kasb etadi. Bu ko'nikmalar ularning professional faoliyatida quyidagi yo'nalishlarda qo'llaniladi.

Birinchidan, texnik hujjatlarni tayyorlash jarayonida o'zbek tilida aniq va tushunarli yozish talab etiladi. Dasturiy ta'minot hujjatlari, foydalanuvchi qo'llanmalari, texnik spetsifikatsiyalar va boshqa materiallar o'zbek tilida yozilishi mumkin. Bunday hujjatlarni sifatli tayyorlash uchun professional leksikadan foydalanish va ilmiy uslubda yozish ko'nikmalari kerak.

Ikkinchidan, ilmiy faoliyat olib borishda o'zbek tilidagi ko'nikmalar zarur. Ilmiy maqolalar, dissertatsiyalar, konferensiya tezislari va boshqa ilmiy ishlar yozishda til boyligidan to'g'ri foydalanish, mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash va o'z fikrlarini aniq ifoda etish talab etiladi.

Uchinchidan, o'qitish faoliyatida o'zbek tilida erkin muloqot qilish muhim. Kelajakda o'qituvchi yoki mentor sifatida faoliyat yuritadigan mutaxassislar o'z bilimlarini o'zbek tilida yetkazib berishlari kerak. Bu jarayonda murakkab texnik tushunchalarni soddalashtirib, tushunarli tilda tushuntirish ko'nikmasi talab etiladi.

To'rtinchidan, davlat organlari va mahalliy kompaniyalar bilan ishlashda o'zbek tilida professional muloqot qilish zarur. Ko'plab loyihalar, shartnomalar va rasmiy hujjatlar o'zbek tilida rasmiylashtiriladi. Shuning uchun davlat tilida erkin ishlash har bir mutaxassis uchun muhim kompetensiyadir.

TALABALAR UCHUN ASOSIY KO'NIKMALAR

Kompyuter injiniring yo'nalishi talabalarining o'zbek tiliga doir ko'nikmalarini takomillashtirish uchun quyidagi asosiy yo'nalishlar muhim hisoblanadi.

1. Grammatik ko'nikmalar

O'zbek tilining grammatik qoidalarini to'liq bilish til ko'nikmalarining asosini tashkil etadi.

Bu qoidalar orasida so'z turkumlari, gap tuzilishi, fonetik qoidalar va imlo qoidalari muhim o'rin tutadi. Talabalar grammatik to'g'rilikni ta'minlash orqali yozilgan matnlarning sifatini oshirishlari mumkin.

Grammatik ko'nikmalarni rivojlantirish uchun imlo lug'atlaridan foydalanish, matnlar yozish va ularni tekshirish mashqlari qo'llaniladi. Shuningdek, o'zbek tilining orfografik qoidalarini o'rganish va mustahkamlash muhim ahamiyatga ega.

2. Leksik ko'nikmalar

Boy leksik zaxiraga ega bo'lish matnlar ifodaliligini oshiradi. Talabalar o'zbek tilining boy lug'at fondidan foydalanishni o'rganishlari kerak. Sinonimlar, antonimlar va frazeologik birliklarni bilish matnlarni boyitishga yordam beradi.

Professional leksikadan foydalanish alohida ahamiyatga ega. Kompyuter sohasiga oid atamalar, terminlar va professional iboralarni bilish va to'g'ri qo'llash talabalar uchun zarur. Bu ularning soha mutaxassislari bilan professional muloqot qilish imkoniyatini oshiradi.

3. Uslubiy ko'nikmalar

Turli xil matnlarni yaratishda tegishli uslubdan foydalanish muhim. Ilmiy uslubda yozish, rasmiy hujjatlar tuzish, taqdimotlar tayyorlash va boshqa uslubiy ko'nikmalar talabalar uchun zarur. Har bir uslub o'ziga xos xususiyatlarga ega va ulardan to'g'ri foydalanish matnning maqsadga muvofiqligini ta'minlaydi.

Ilmiy uslubda yozishda obyektivlik, aniqlik va mantiqiy izchillik talab etiladi. Rasmiy uslubda esa qoidalar, talablar va standartlarga rioya qilish muhim. Publitsistik uslubda esa matnning ta'sirchanligi va o'quvchi uchun qiziqarli bo'lishi hisobga olinadi.

KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Kompyuter injiniring yo'nalishi talabalarining o'zbek tiliga doir ko'nikmalarini takomillashtirish uchun quyidagi yo'llar samarali hisoblanadi.

1. O'quv dasturlarini takomillashtirish.

O'quv dasturlarida o'zbek tili faniga yetarlicha o'rin berish muhim. O'zbek tili fanining soatlarini oshirish va bu fanni kasbiy yo'nalishga moslashtirish talabalar uchun qulaylik yaratadi.

Maxsus darsliklar va qo'llanmalar ishlab chiqish orqali talabalarning o'zlashtirish darajasini oshirish mumkin.

O'quv materiallarini tayyorlashda kompyuter sohasiga oid matnlar, terminologiya lug'atlari va amaliy mashqlar to'plamidan foydalanish samarali. Bunday materiallar talabalarning kasbiy bilimlari bilan til ko'nikmalarini birgalikda rivojlantirishga yordam beradi.

2. Zamonaviy o'qitish usullarini qo'llash

An'anaviy o'qitish usullaridan tashqari, zamonaviy faol o'qitish metodlaridan foydalanish samaradorlikni oshiradi. Loyiha asosida o'qitish, amaliy vazifalar bajarish, muammoli vaziyatlarni hal qilish va boshqa interaktiv usullar talabalarning qiziqishini uyg'otadi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali interaktiv darslar o'tkazish mumkin. Onlayn platformalar, ta'lim dasturlari va mobil ilovalar yordamida talabalar mustaqil ravishda bilimlarini oshirishlari mumkin. Blended learning modeli orqali auditoriya mashg'ulotlari va mustaqil o'rganishni birlashtirish samarali.

3. Terminologiya ishlarini rivojlantirish

Kompyuter sohasidagi yangi atamalar uchun o'zbekcha ekvivalentlarni yaratish va ularni keng qo'llash muhim. Terminologiya banklari yaratish va ulardan foydalanish talabalar uchun qulaylik yaratadi. Shuningdek, mavjud atamalarni standartlashtirish va ulardan to'g'ri foydalanishni o'rganish zarur.

Yangi atamalar yaratishda xalqaro tajriba hamda o'zbek tilining imkoniyatlari hisobga olinishi kerak. Atamalar qisqa, tushunarli va yodda qolarli bo'lishi lozim. Shuningdek, ularning so'z tuzilishi qoidalariga mos kelishi va o'zbek tilining fonetik xususiyatlariga javob berishi muhim.

4. Ijodiy faoliyatni rag'batlantirish

Talabalarining ijodiy faoliyatini rag'batlantirish ularning til ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Ilmiy konferensiyalar, tanlovlar va olimpiadalarda ishtirok etish talabalarining o'zbek tilida erkin muloqot qilish ko'nikmalarini oshiradi.

O'zbek tilidagi ilmiy jurnallarga maqolalar yozish uchun imkoniyatlar yaratish talabalarni ilmiy faoliyatga jalb qiladi. Shuningdek, o'zbek tilida blog yuritish, maqolalar yozish va taqdimotlar tayyorlash orqali ularning yozma va og'zaki nutqi rivojlanadi.

AMALIY TAVSIYALAR

Kompyuter injiniring yo'nalishi talabalarining o'zbek tiliga doir ko'nikmalarini takomillashtirish uchun quyidagi amaliy tavsiyalar beriladi.

Birinchidan, o'zbek tili fanini barcha kurslarda o'qitishni davom ettirish lozim. Birinchi kursda asosiy bilimlar berilgach, keyingi kurslarda professional yo'nalishga moslashtirilgan mashg'ulotlar o'tkazish samarali. Bu talabalarining kasbiy bilimlari oshgan sari til ko'nikmalarini ham rivojlantirishga yordam beradi.

Ikkinchidan, maxsus o'quv materiallarini ishlab chiqish zarur. Kompyuter injiniring yo'nalishi uchun mo'ljallangan o'zbek tili darsligi, terminologiya lug'ati va amaliy mashqlar to'plami yaratilishi kerak. Bu materiallar zamonaviy talablarga javob berishi va talabalarining qiziqishini uyg'otishi lozim.

Uchinchidan, o'qituvchilarni malaka oshirish muhim. O'zbek tili o'qituvchilari kompyuter sohasining asosiy yo'nalishlari bilan tanishib, professional terminologiyadan xabardor bo'lishlari kerak. Shuningdek, zamonaviy o'qitish metodlari va texnologiyalaridan foydalanishni o'rganishlari lozim.

To'rtinchidan, axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish kerak. Onlayn platformalar, ta'lim dasturlari va mobil ilovalar orqali talabalarga qo'shimcha imkoniyatlar yaratish mumkin.

Shuningdek, o'zbek tilidagi elektron kutubxonalar va ma'lumotlar bazalarini yaratish va rivojlantirish muhim.

Beshinchidan, talabalarining mustaqil ishlashini rag'batlantirish lozim. Uyga vazifalar, kurs ishlari va loyihalar orqali talabalar o'z ko'nikmalarini mustaqil ravishda rivojlantirishlari mumkin. Shuningdek, o'zbek tilida ilmiy ishlar yozish va konferensiyalarda ishtirok etish uchun qo'shimcha rag'batlar joriy etish samarali.

XULOSA

Kompyuter injiniring yo'nalishi talabalarining o'zbek tiliga doir ko'nikmalarini takomillashtirish ularning kelajakdagi professional faoliyatida muvaffaqiyat qozonishlari uchun muhim shartdir. Ona tilida erkin muloqot qilish, ilmiy ishlar yozish va o'z fikrlarini aniq ifoda etish qobiliyati har bir mutaxassis uchun zarur kompetensiyalardan biridir.

Maqolada ko'rsatilganidek, til ko'nikmalarini rivojlantirish uchun o'quv dasturlarini takomillashtirish, zamonaviy o'qitish usullarini qo'llash, terminologiya ishlarini rivojlantirish va

talabalarining ijodiy faoliyatini rag'batlantirish muhimdir. Bu yo'nalishlarda samarali ishlar olib borish orqali talabalarining o'zbek tiliga doir ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirish mumkin.

Davlat ta'lim siyosatining asosiy maqsadlaridan biri yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashdir. Bunga erishish uchun nafaqat kasbiy bilimlar, balki kommunikativ ko'nikmalarni ham rivojlantirish kerak. O'zbek tilida erkin muloqot qilish qobiliyati kompyuter injiniring yo'nalishi talabalarining konkurentlik imkoniyatlarini oshiradi va ularning professional faoliyatida muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi.

Kelajakda o'zbek tilini o'qitish va til ko'nikmalarini rivojlantirish sohasida yanada keng qamrovli ishlar olib borilishi lozim. Buning uchun oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlar va davlat organlari o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish, zamonaviy o'qitish texnologiyalarini joriy etish va tajriba almashish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Isanov N. O'zbek tilining grammatik tizimi. - T.: O'qituvchi, 1985. - 320 b.
2. Kholdorov A. Zamonaviy o'zbek adabiy tili. - T.: Fan, 1992. - 280 b.
3. Mirzaev T., Rasulov R. O'zbek tilining uslubiyati. - T.: O'qituvchi, 1998. - 256 b.
4. Nurmonov Sh., Xodjayev A. Kompyuter terminologiyasi. - T.: Fan, 2005. - 180 b.
5. Cummins J. Language, Power and Pedagogy. - Clevedon: Multilingual Matters, 2000. - 309 p.
6. Krashen S. Principles and Practice in Second Language Acquisition. - Oxford: Pergamon, 1982. - 202 p.
7. Kumaravadivelu B. Understanding Language Teaching: From Method to Postmethod. - Mahwah: Lawrence Erlbaum, 2006. - 280 p.
8. Sharples M. Mobile Learning: Research, Practice and Challenges. // Distance Education in China. - 2013. - Vol. 3. - P. 5-11.
9. Siemens G. Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. // International Journal of Instructional Technology and Distance Learning. - 2005. - Vol. 2, No. 1. - P. 3-10.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 'Davlat tilining qo'llanishini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida'gi farmoni. - 2021.